

מסורת הש"ס

אין צדין פרק שלישי ביצה

כו.

עין משפט
נר מצוה

א) שנת מו"ט (ל'קמן לז.),
ב) או דהו ליה. כ"ז
מח"מ, ד' (ל'קמן לז.).
ה) רש"א וע' רש"ל שמתק
מן ועבר ואסקי' עד משום
דעבר ואסקי', ו (ל'ז)
הנשיא.

מוסף תוספות

א. משום דבכור דמי
לגורגרת וצמקין דהכי
דייק לישנא דאין זה מן
המוכן. שניה. ג. דר'
יהודה סבר רואין ור'
שמעון סבר אין רואין,
ואפילו עבר וביקר פליגי
במוקצה ור' שמעון אסר
במוקצה. תר"ס. ג. דייק
מדלא קתני ר"ש אסר לפי
שאין רואין מומין ביי"ט
דהוה משמע לכתחילה
אסור אבל בריעבד
מבוקר. מוס' שנת מו"ט
והמן. T. [ו]הא. בהא
תליא. שניה.

אם יש בו מוס. על כרחק ר' יהודה מוקצה אית ליה וצמוס הנופל
בו ציוס טוב לא שרי ללאו דעמיה עלויה מאתמול וה"ק בכור בעל
מוס שלא הראהו לחכם מצדוד יוס להחירו ונפל לצור ציי"ט ירד
מומחה ויראה מוס שהיה בו אתמול אם מוס קבוע הוא יעלה וישחוט
משום דמוקצה ליכא דמאתמול דעמיה
עלויה: אין זה מן המוכן. ללא משום
מוקצה אסר ליה דהא לית ליה
מוקצה אלא לפי שמחירו ציי"ט נראה
כמתקנו א' דהוה ליה כדן דין לגור
ציה משום שבות' וה"ק אין המרתו
היתר ואינו מוכן להכשר: ג' אי
נימא צוואין נז'. דהא ודאי משום
מוקצה לא הוי טעמייהו דאיכא
שמעינן להו אלא משום ראיית מוס
דר"ש סבר אין רואין כיון דהוה ליה
כיוש ודן דין: לפלגו בעלמא. בלא
נפל לצור: לעריס. לומר ודאי ימלא
בו מוס: ולסקיה כרבי יהושע.
דאמר בפרק משילין (ל'קמן דף לז.) אותו
ואת בנו שנפלו לצור מעלה את
ההאשון ע"מ לשחוט ואינו שוחט
וחוזר ומעלה את השני ראה זה שוחט
ראה זה שוחט: אי הכי. דנפילת צור
דנקט לאשמועינן דלא יעלה נקט
ליה ואם לאו לא יעלה מצעי ליה
דהא עיקר משום העלאה נקט לה
ושחיתה פשיטא לן: לא לרינא
דעבר ואסקיה. ומשמעותא דלא
לסקיה מרישא ש"מ דקתני ירד
המומחה ויראה ולא קתני יעלה ויראה

והדר אשמועינן אחריתי דאי עבר ואסקיה ולא מלא בו מוס לא
ישחוט: ונפל ציה מומא. השתא וה"ק אם יש בו מוס הקבוע
מעיי"ט יעלה וישחוט ואם לאו דלא היה מעיי"ט אלא היום אפילו
עבר והעלהו לא ישחוט: והא מוקצה הוא. אי מאתמול לא הוה ציה
מוס כלל פשיטא דלא ישחוט דהא אשמועינן רבי יהודה בכמה דוכתי
דאית ליה מוקצה: קמ"ל. דאי לא הוה קבוע מערב י"ט לא ישחוט
משום דמוקצה מחמת אסור הוה אי נמי משום דעבר ואסקיה:
בכור הם שנפל לצור גרסינן בצרייתא. דלית להו מוקצה להך תנאי
בכור דכל שעתא דעמיה עלויה שמא יפול בו מוס: ירד מומחה.
ולא לעריס ולסקיה: ר' יהודה הנשיא הוא רבי ולא היינו רבי יהודה
דמתניין דסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אלעאי: אם יש בו
מוס. אפילו נפל בו היום: יעלה וישחוט. דלית ליה מוקצה בבכור:
ואם לאו. ועבר ואסקיה לא ישחוט אפילו נפל בו מוס לאחר
העלאה וקנסא הוא משום דעבר ואסקיה א' [אין] לא ישחוט לא יעלה
בהערמת שחיטה קאמר דלא ישחוט לא אקטריך דהא תם הוא
ומתניין דלא שניין הכי משום דמתניין לא מליין לאוקומה בתם
משום דרבי יהודה מוקצה אית ליה ולא מליי למימר אם יש בו מוס
שנפל בו ציי"ט יעלה וישחוט וכיון דע"כ צבעל מוס חוקמה לא
אקטריך לשנויי ספא בשנויא דחיקא ולמימר דלא ישחוט לא יעלה
קאמר דהא מליי לשנויי שפיר כדשנינן דאשמועינן ואם לאו דלא היה
קבוע מצדוד יוס דאפילו עבר ואסקיה לא ישחוט ואע"ג דאתעביד
ליה מוס קבוע השתא: לשון אחר לא גרס בצרייתא בכור תם
אלא כי מתניין גרסינן בצרייתא בכור שנפל לצור. ומתוקמא הכי
בכור שנפל לצור ר' יהודה הנשיא אומר ירד מומחה ויראה דלא
נעריס ונקסיה מעיקרא: אם יש בו מוס. אם ימלא בו מוס הידוע
שהיה לא נעשה יעלה וישחוט ואם לאו אלא בו מוס היום
אפילו העלהו לא ישחוט ולרבי יהודה נשיא ליכא למפרך דפרסינן
לעיל פשיטא דלא ישחוט דהא מוקצה הוא דאילו לדידיה אקטריך
דהשתא הוא דאשמועינן דאית ליה מוקצה: א"ל ר' שמעון בן מנסיא
הרי אמרו. רבותינו דורות שלפנינו אין רואין מומין דר"ש בן יוחי

מדורות שלפניהם היה ורבי תלמידו היה כדאמר במסכת עירובין (דף טז.)
במקוה היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלקו זה דורות שלפנינו ונזיל לחומר: נולד בו מוס מעיי"ט. רבי
שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו
לכתחלה אלא אם עבר ובקר שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראיית חכם:
ציי"ט

ע"כ לא צעי למימר דאין זה מן המוכן שהוא מוקצה דהא ר"ש לית
ליה מוקצה אלא ה"פ כל שאין מומו ניכר שלא ראהו חכם מעיי"ט ולא
היה נודע אם היה קבוע אין זה מן המוכן כלומר אין היתרו היתר
דאין מוכן להכשיר דאין רואין מומין ציי"ט וטעמא משום דנראה
כמתקן או כדן את הדין שהוא אסור

משום שבות ע"כ פירש רש"י וקשה
דאין זה מן המוכן משמע דאפילו
בכור חכם כיון שלא נודע שהוא מוס
קבוע מאתמול אסר ר"ש ולפ"ה
משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר
לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי וע"כ
דבשנת מוסה צהדיא בפרק כירה
(שנת דף מו: ושם) דמטעם מוקצה
קאמר דפרין מהכא דר"ש אית ליה
מוקצה והא לית ליה מוקצה לר"ש לכן
נ"ל דמטעם מוקצה קאמר דאין זה
מן המוכן ואפילו עבר ובקר מ"מ
אסור משום מוקצה ופליגי צוואין
מומין וגם פליגי במוקצה מיתורא
דקתני אין זה מן המוכן: והא דפרין
הכא בגמ' לפלגו צוואין מומין בעלמא
ר"ל דלא נפל לצור ולעולם כלישנא
דמתניין דמוקצה וכן הא דקאמר
בגמרא מהו דמינא כיון דלעמיה
עלויה נשחטיה קמ"ל ר"ל דאסור
משום מוקצה ואפילו אם בקרו דיעבד
אף לר' יהודה כיון שלא היה בו מוס
קבוע מאתמול ור"ש אסר אפילו אם
היה בו מוס משום מוקצה דפירש'
דלא כדאמר בר אבוחי ואל"ת מ"ש

דבכל דוכתא מחמיר רבי יהודה טפי במוקצה מרבי שמעון וי"ל
דטעמא דבה אית ליה: הואיל דס"ל דרואין מומין ציוס טוב וידוע
שמוס קבוע היה מאתמול א"כ אין כאן מוקצה דהא מאתמול דעמיה
עלויה אכל לר"ש אית ליה דאין רואין מומין הלכך לאו דעמיה עלויה
מאתמול על כן אסור אפילו אם בקרו דיעבד:

תנן רבנן בכור תם שנפץ לבכור ה"ג. דר' יהודה הנשיא לית ליה
מוקצה דקאמר אם יש בו מוס קבוע ואפילו אם נפל ציי"ט
יעלה וישחוט ולית להו להני תנאי מוקצה בבכור דלעולם דעמו עליו
שמא יפול בו מוס ואם לאו שאין בו מוס מאליי לא ישחוט וא"ל
פשיטא והא תם הוא וי"ל לא יעלה בהערמת שחיטה כדפירש' לעיל
ועל ר' יהודה דמתני' לא צעי לשנויי הכא דלא צעי לשנויי שנויא
דחיקא ולא יעלה בהערמת שחיטה קאמר הואיל דאית ליה שנויא
אחרתא דר' יהודה אית ליה מוקצה בבכור וצריך לאוקומי צבעל
מוס ע"כ דהא אית ליה מוקצה אכל לרבי יהודה הנשיא דלית ליה
מוקצה בבכור דהא בתם שנפל לצור מיירי לא מליי לשנויי הכי שנפל
בו מוס קבוע ציי"ט כדמשני לרבי יהודה צמתניין עוד פרש"י פי'
אחר דלא גרס תם בצרייתא אלא ה"ג בכור שנפל לצור וכו' אם יש
בו מוס קבוע שידוע בו מוס מערב י"ט ישחוט ואם לאו אלא נפל
בו מוס היום לא ישחוט אפילו אם העלהו משום דהוי מוקצה ולרבי
יהודה נשיא אית ליה מוקצה ולא פריך הש"ס כדפריך הש"ס לעיל
לרבי יהודה דמתני' פשיטא דמוקצה הוא דודאי לרבי יהודה דמתני'
פריך שפיר דמאי אקטריך לאשמועינן אי משום מוקצה בהרבה
מקומות שמעינן דרבי יהודה דמתני' אית ליה מוקצה אכל ארבי
יהודה הנשיא אקטריך לאשמועינן (דרבי יהודה) דאית ליה מוקצה
ותימה דבשלהי מכלתין (דף מ.) מספקא ליה לרבי יהודה הנשיא אי
אית ליה מוקצה ואמאי לא פשיט ליה מהכא וי"ל דלא פסיק להוכיח
מהכא דאיכא לפרושי תרי לישני כדפי' דלחד אית ליה מוקצה ולחד
לית ליה מוקצה ומספקא ליה אי כהאי לישנא אי כהאי לישנא לכן
לא היה לו להוכיח מהכא: [וע"פ תוספות שנת מה: ד"ה לדבריו]:
אלא

ובמסכת שבת (דף קמז:) א"ר כשהיינו לומדים תורה אכל ר' שמעון
במקוה היינו מעלין לו שמן כו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הרי נתלקו זה דורות שלפנינו ונזיל לחומר: נולד בו מוס מעיי"ט. רבי
שמעון בן מנסיא מפרש מלתיה דר' שמעון בן יוחי וה"ק הרי אמר ר"ש בן יוחי אין רואין מומין כיצד נולד בו מוס מערב י"ט אין מבקרין אותו
לכתחלה אלא אם עבר ובקר שוחטו שהרי אינו מתקן כל כך שקרוב היה בין השמשות להיות מתוקן שלא היה מחוסר אלא ראיית חכם:
ציי"ט

בב א ב ג מ"י פ"ב
מהלכות יו"ט הלכה
ג סמג לאין סה טור שו"ע
א"ח סי' תלח סעיף ט
[ויע"ש ע"ד סימן ע"ב
סעיף ג]:

רבינו חננאל

אם יש בו כו'. אוקימנא
ברואין מומין ביום טוב
פליגי, והאי דקתני נפל
לכור איצטריך, סד"א
משום צער בעלי חיים
ליעריס ולסלקיה כר'
יהושע, דתני אותו ואת
בנו שנפלו לבכור, ר'
יהושע אומר מעלין את
הראשון על מנת לשחוטו
ואינו שוחט, ומעריס
ומעלה את השני כו',
קמ"ל דלא עבדינן כר'
יהושע, ולא יעלה הוה
צריך למיתנא, ואגב חדא
קמ"ל תרתי, חדא לא
יעלה, ואי עבר ואסקיה
לא ישחוט, ואע"ג דנפל
ביה השתא מוס קבוע
והוה ליה מערב יו"ט מוס
עובר, מהו דתימא כיון
דהוה ליה מערב יו"ט מוס
עובר, והאידנא הוה ליה
מוס קבוע, דעמיה עלויה
הוה מאתמול ולא מוקצה
הוא, קמ"ל. ת"ר בכור
תם שנפל לבכור, ר' יהודה
הנשיא אומר ירד מי שבקי
במומין ויראה כו'. אמרו
לי הרי אמרו אין מבקרין
מומין ביו"ט, נולד בו מוס
מערב יו"ט אין מבקרין
אותו ביו"ט, נולד בו מוס